

ODKRITJE GROBA NA LIPIČARJEVEM VRTU LETA 2016

Približno 50 m jugovzhodno od Repelca je bil leta 2016 na Lipičarjevem vrtu (parc. št. 949, k. o. Most na Soči) odkrit žgan grob iz rimskega časa (sl. 1–3, 21; t. 72), na videz podoben železnodobnim pokopom.⁴⁹²

Grobna jama je bila vkopana v sterilno ilovico do ravne apnenčaste skale, tj. do geološke osnove. Obdajale in prekrivale so jo lapornate plošče, zapolnjevala pa jo je močna žganina z veliko količino sežganih človeških kosti (545 g), ki je segala vse do pokrivne lapornate plošče na vrhu jame. Žganina je bila najizrazitejša na dnu jame, v njej so bile tudi steklene jagode. Na vrhu žganine sta bila tik pod lapornato pokrivno ploščo položena fragmentirana keramična oljenka in svinčen okvir zrcalca. Odlomki zgornjega dela enoročajnega vrča so bili odkriti približno 20 cm nad lapornato pokrivno ploščo groba.

Po ugotovitvah antropološke analize je bila v grobu pokopana odrasla oseba, domnevno ženskega spola, stara 20–40 let.

Tabla 72

1. V kalupu ulit svinčen okvir zrcalca okrogle oblike, okrašen s snopi poševnih črt, zrcalcu pripadajo še drobci konveksnega stekla; zun. pr. 5,3 cm, db. 0,1 cm; inv. št. TM 2483 (sl. 62).
2. Železna trakasta pločevina z dvema luknjama, morda rezilo noža; d. 11,4 cm, š. do 3,3 cm; inv. št. TM 2484.
3. Odl. enoročajnega vrča peščene barve; rek. pr. ustja 5,2 cm, rek. pr. dna 5 cm; inv. št. TM 2485.
4. Odl. keramične pečatne oljenke opečnate barve, verjetno vrsta Loeschcke Xc; ohr. d. 8 cm; inv. št. TM 2486.
5. Ogrlica iz 46 modrih in prozornih steklenih jagod, od teh je 7 bikoničnih in 1 cevasta modra jagoda, 1 drobna kvadraste oblike z modrimi, belimi in rdečimi črtami ter pozlačene eno- in dvočlenaste sodčaste jagode; pr. jagod od 0,3 do 0,8 cm; inv. št. TM 2487 (sl. 63).

Med zanimivejše najdbe spada svinčen okvir zrcalca (sl. 62; t. 72: 1). Prenosna ogledalca (zrcalca) so bila v antiki izdelana predvsem iz srebra ali bron, veliko manj je svinčenih. Majhna zrcala s trakastim

⁴⁹² Mlinar 2017.



Sl. 62: Lipičarjev vrt. Svinčeni okvir zrcalca iz žganine groba.
Fig. 62: Lipičarjev vrt. Lead mirror frame from the charcoal of the grave.



Sl. 63: Lipičarjev vrt. Steklene jagode iz žganine groba.
Fig. 63: Lipičarjev vrt. Glass beads from the charcoal of the grave.

svinčenim okvirjem in notranjostjo iz stekla so znana na širokem prostoru med Malo Azijo, srednjo Evropo in Mediteranom, pojavljajo pa se od zgodnje cesarske dobe. Glede na razprostranjenost in časovno opredelitev se njihov izvor domneva v podonavsko-balkanskem prostoru.⁴⁹³ Zrcalca okrogle oblike, kakršen je primerek z Mosta na Soči, so značilna predvsem za 3. in 4. stoletje; največ jih je bilo odkritih v Ogleju, v severnoitalski prostor pa naj bi prišla iz Panonije morda že v zadnjih desetletjih 2. stoletja.⁴⁹⁴ Okrogli svinčeni okvirji zrcalc se na območju med Milanom, Padom in Trentom sicer pojavljajo predvsem v grobovih iz 4. ali celo zgodnjega 5. stoletja.⁴⁹⁵ Okvirji so bili po navadi okrašeni, primerek z Mosta na Soči ima geometrijski okras, lahko pa so imeli tudi napise, kar verjetno kaže na njihovo apotropijsko funkcijo. Zrcalca so kot nepogrešljivi del ženskega toaletnega pribora značilen pridatek v ženskih grobovih, a so znana tudi iz kulturnih

zakopov, ki jih povezujejo z daritvami ženskim božanstvom Heri, Veneri ali Nimfi.⁴⁹⁶

Primerljive dvo- in veččlenaste sodčaste jagode ter modre bikonične steklene jagode, kot so bile med pridatki groba na Lipičarjevem vrtu (*sl.* 63; *t.* 72: 5), se pojavljajo v grobovih že iz druge polovice 2. stoletja⁴⁹⁷ pa tudi pozneje, v poznorimskih ali celo zgodnjerednjeveških kontekstih.⁴⁹⁸

Odlomke oljenke (*t.* 72: 4) lahko uvrstimo med pozne primerke pečatnih oljenk vrste Loeschcke (različica Xc),⁴⁹⁹ na Mostu na Soči so bili podobni odkriti tudi na rimskodobnem grobišču na desnem bregu Idrijce.⁵⁰⁰

Ti pridatki kažejo, da lahko grob datiramo na konec 3. ali v 4. stoletje.⁵⁰¹ Območje Lipičarjevega vrta arheološko sicer še ni bilo raziskano, a je bil pri urejanju obcestnega jarka (ob robu parcele št. 949) leta 1960 odkrit napol razdejan žgan grob,⁵⁰² kar kaže na to, da je mogoče na tem mestu pričakovati še več grobov.

⁴⁹³ Prim. Spasić 1995, 29–68.

⁴⁹⁴ Buora, Magnani 2015, 17.

⁴⁹⁵ Corti 2016, 192.

⁴⁹⁶ Baratta 2010, 1155; Uboldi 2016, 97–106.

⁴⁹⁷ Casagrande 2013, 274, Sl. 57.

⁴⁹⁸ Bitenc, Knific 2001, kat. št. 124, 277.

⁴⁹⁹ Vidrih Perko, Nestorović, Žižek 2012; prim. Horvat, Žbona Trkman 2016, 114.

⁵⁰⁰ Mlinar, Perko, Žbona Trkman 2015, 118–120, kat. št. 12, 15, 17.

⁵⁰¹ Mlinar 2017, 41.

⁵⁰² Gabrovec, Svoljšak 1983, 34.